

AMINTIRI DESPRE SCULPTORUL GH. D. ANGHEL

Duduța Olion

„Sculptorul Gh. D. Anghel este unul din cei mai de seamă sculptori ai vremii noastre. Are distincție și discretă măreție”, scrie criticul de artă Petru Comarnescu în anul 1966.

Pe „divinul Anghel” cum l-a numit Geo Bogza, l-am cunoscut în anul 1957 când, o tânără pianistă pe care artistul o rugase să-i pozeze, m-a rugat să o însoțesc la atelierul sculptorului. Locuia pe str. Levănțica la familia Șerban Țuculescu. Era o zi liniștită, însoțită. Am intrat în curte, am ocolit clădirea, intrarea la atelier fiind în spatele casei. În curtea mică am văzut câteva lucrări acoperite și o magazie pentru scule și materiale, iar lângă ușa deschisă o lucrare din lut, mare, abia modelată. Ne-a întâmpinat corect îmbrăcat, zâmbind, politicos, puțin timid. Cu gesturi simple ne-a invitat să intrăm. Locuința-atelier era o cameră mare, luminoasă, cu parchet, foarte curată. În stânga, o canapea simplă, joasă, acoperită cu o bucată de stambă, imprimată în culori închise, iar de-a-lungul peretelui, un bufet din placaj maron, vopsit cu baieți și pe bufet un patefon vechi cu pânle și câteva discuri cu voci celebre. Atât. În mijlocul camerei, pe un soclu, o lucrare de mici dimensiuni, o maternitate, înnobila încăperea. Atelierul era inundat de frumusețe. A venit cu o găleată cu apă și a stropit puțin sculptura, apoi, a oferit singurul scaun, modelului. În apropierea lucrării, timiditatea îi dispărea, gesturile lui erau liniștite dar sigure. Stând în picioare, o întreba pe pianistă ce studiază, dacă este mulțumită de ceea ce face, ce lucrări ar dori să studieze, ce interpreți îi plac. El o privea tot timpul foarte atent, cu ochii lui teribil de pătrunzători, așteptând să apară în ochii ei scânteia de care avea nevoie. Cu întrebările lui căuta filonul prețios. La un moment dat a tresărit, s-a apropiat de sculptură și a început să lucreze. Cu mîgălă de giuvaer, cu mână dumezească, dădea viață chipului de lut. Lua, adăuga câte un grăunte de lut imposibil de văzut cu ochiul liber. Părea mulțumit. Ședința nu a durat mai mult de o oră. La următoarea vizită și ultima care a durat la fel de puțin, la plecare i-a oferit modelului, o schiță realizată la ședințele anterioare. Am văzut apoi „Maternitatea” turnată în bronz. Chipul mamei exprima emoție puternică, dragoste, bucurie, veghe, teamă. Avea aceea transfigurare a ființelor iluminate din interior. Sculptura există la unul din muzeele din țară.

L-am întâlnit apoi la o familie de intelectuali din același cartier. Gazdele volubile, îi vorbeau despre artă și creație, lui, artistului, creatorului. A ascultat tăcut, apoi după puțin timp s-a sculat, politicos și-a cerut scuze și s-a retras, preferând o plimbare solitară pe străzile slab luminate și liniștite ale cartierului.

L-am mai întâlnit, întâmplător, de câteva ori pe stradă. Mă ruga să facem câțiva pași împreună, apoi să ne așezăm pe o bancă, din cauza piciorului bolnav. De fiecare dată purta același costum gri, cravată gri. Uneori fără cravată, cu gulerul cămășii răsfrânt peste haină, îi dădea un aer tineresc. Cu părul aspru, și el gri, tenul ușor închis, vorbea cu buza de sus puțin strânsă. Tenul avea o ușoară nuanță de galben. Asta m-a făcut să mă gândesc la o suferință a ficatului. Cumplita boală, începuse deja să-i cuprindă organismul. L-am întrebat unde mănâncă? „La birt!” mi-a răspuns. Vorbea puțin, domol, cu pauze lungi și gesturi puține. Mi-a interzis să-i spun „maestre”. Îi displăcea profund. A rămas foarte surprins când a aflat că îi cunoșteam aproape toate lucrările. Văzusem cele două statui în gips, Luchian și Andreescu din fața Muzeului Simu, mai târziu distruse de el, vizitasem retrospectiva din 1956 de la Muzeul astăzi Medrea,

cunoșteam bronzurile de la Muzeul de Artă: Valentin Gheorghiu, cu o expresie de profundă concentrare, Luchian de o cutremurătoare expresivitate, Enescu într-un moment de adâncă meditație, statuia de piatră a lui Enescu din parcul Ateneului, cu capul puțin plecat, brațele lăsate și privirea plină de bunătațe. Mă întreba, mai ales, ce nu mi-a plăcut. Insista să-i spun părerea despre un nud feminin expus în 1956. Sculptura monumentală din gips, înfățișa o tânără cu trăsături delicate și un trup puternic. Deși lucrarea s-a bucurat de mare succes, mai târziu a distrus-o. Mi-a mărturisit că muzica lui Enescu îl tulbură profund. Cunoștea strofe întregi din poezia lui Eminescu. Iubea „Luceafărul”, „Glosă”, „Odă” și toată poezia lui Eminescu. Obligațiile mele de serviciu au pus capăt acestor întâlniri întâmplătoare cu „Marele Anghel”.

Pustnicul, poetul în sculptură, drept ca o coloană precum operele sale, a trăit și a murit sărac. A trăit cu privirea peste lucruri. Își alegea cu grijă modelele și refuza lucrări, dacă nu avea afinități cu modelele, chiar dacă din punct de vedere material o ducea greu. În viață ca și în artă cultiva noblețea simplității. Sub liniștea aparentă se ascundea un spirit frământat, măcinat de îndoieli. Sculptorul Anghel are un stil propriu. Mantiile sunt simple și au falduri puține. O exemplară rigoare și o mare exigență față de sine se răsfrâng în măiestria la care a ajuns. Chipurile de femeie sunt de o rară poezie. Mare rafinament intelectual.

În timpul vieții s-a scris foarte puțin despre el. I s-a acordat titlul de Artist al poporului cu două luni înainte de moarte, iar albumul cu textul semnat de Petru Comarnescu n-a apucat să-l vadă fiindcă încă sub tipar la dispariția lui. A fost înmormântat la Mănăstirea Pasărea. Ultima sa sculptură statuia lui Eminescu, realizată la Pasărea în 1965 cu eforturi supraomenești, amplasată în fața Ateneului, este o lucrare sublim spiritualizată. Trupul frumos al poetului având în spate, nu pelerină cum s-a spus, ci, cred, trecutul plin de umilință, de batjocură și suferință al neamului și al poetului, *greul pământului*, din care se ridică triumfătoare poezia eminesciană.

În luna august (22) ar fi împlinit 94 de ani. Cred că foarte multă lume ar dori să-i vadă sculpturile adunate, să se organizeze o retrospectivă și poate în viitorul pe care *nu* l-am dori îndepărtat să ne îmbogățim cu un Muzeu Gh. Anghel construit după schițele lui, muzeu, în care sculpturile să fie așezate după indicațiile artistului.

Regizorul și criticul de artă Ion Sava a scris în 1945: „Opera sculptorului Gh. D. Anghel apare ca un miracol. Sculptura sa e produsul unei vrăji, a unei pasiuni profunde pentru misterul vieții și al morții”.

SUMMARY

Memories About the Sculptor Gh. D. Anghel

The authores presents an article describing, in touching, skillful words, the sculptor Gh. D. Anghel.